

Litteraturöversikt

TITEL:

Hubris. The Tragedy of War in the Twentieth Century

FÖRFATTARE:

Alastair Horne

FÖRLAG:

Harper Collins, USA 2015

Kring temat högmod går före fall skriver Alastair Horne om slag som under nittonhundratalet ändrade historiens riktning.Utförligast berättar han om Japans seger över Ryssland vid Tsushima 1905 och i gengäld ryssarnas seger 1939 vid Nomonhan, mer känt som Khalkhin Gol, där Zjukov inledde sin segerrika karriär som århundradets störste Sovjetmilitär.

I sin tjugofemte bok roar sig författaren friskt med kontrafaktiska resonemang. Med amiral Togos framgång steg Japan fram som en stormakt, och dyrköpt framgång i rysk-japanska kriget närde dess tro på självuppoffring. Kränkt av brist på uppskattning för sin insats på segrarsidan i första världskriget gick landet in i en våldspirall. Om Zjukov misslyckats skulle Stalin inte vågat gå in i Polen och "Barabarossa" inletts 160 km närmare Moskva. Stalin skulle inte heller haft ryggen fri att kasta in sina sibiriska divisioner som stoppade tyskarna.

Med bakslaget mot Zjukov i Manchuriet vände Japan sin krigsmakt mot söder. Om inte sexton amerikanska bombplan bombat Japan kort efter Pearl Harbor skulle landet inte fruktat för hemlandet och skyndat mot nederlaget vid Midway. Omvänt kunde USA vid utebliven seger ha satsat helt på Stilla havet istället för "först Europa". Det finns

mer: för fransk del från offermytens Verdun till dårskapens Dien Bien Phu. Underhållande läsning, med andra ord.

TITEL:

Egypt After the Spring. Revolt and Reaction

REDAKTÖRER

Emile Hokayem med Hebatalla Taha

FÖRLAG:

IISS, Storbritannien, USA och Canada 2015

Egyptens skärande ironiska utveckling analyseras brett i denna antologi. Via muslimska brödraskapets maktmissbruk och felslagna maktutövning ledde 2011 års revolt mot Mubaraks välde tillbaka till en militärdiktatur, Sisis. Landet som med sin storlek, historia och geografi var det moderna mellersta Österns gigant har idag en slumrande kultur och ekonomi. På reträtt från rollen som dominerande makt står Egypten för status quo, med utbredd misär, utan utländskt kapital och investeringar trots gulfstaternas hjälp.

Militärregimen döljer sig bakom en civil fasad med domstolarna som "junior parter". Den utmanas av islamiskt våld, oroligheter från grannlandet Libyen och inte minst "takfiri" som historiskt har gjort norra Sinai till laglöst land, det senare en olycklig följd av Camp David-avtalets krav på demilitarisering av området. Muslimska brödraskapet har efter sitt nederlag drivits allt längre att tillämpa våld för politiska syften. Icke-islamisterna har splittrats i fraktioner och revolutionen år 2011 kan inte återskapas.

Så här illa är det, om man får tro kapitel efter kapitel sponsrade av IISS, det internationella institutet för strategiska studier.

TITEL:

Katanga 1960–63. Mercenaries, Spies, and the African Nation that Waged War on the World

FÖRFATTARE:

Christopher Othen

FÖRLAG:

The History Press, Melita Press, Malta 2015

En ny bok om Katanga, det var en tid sedan. Under 2000-talet har bara några enstaka arbeten utkommit om sextioalets Kongokris, bland dem Susan Williams' *Who Killed Hammarskjöld?* (2011) Men den som vill ta del av eventuellt nya rön om det treåriga våldskede som tog nitton svenska FN-soldaters liv lär bli besviken. Författaren ägnar sig helt åt de belgare och legoknektar som försökte säkra Moïse Tshombes mineralrika utbrytarrepublik. Det är dessas stridshandlingar som kryddade av personvinjetter skildras, inte "blåhjälmarna" insatser.

Vill man framför allt veta hur äventyrare rekryteras finns en del att hämta. Något om bakgrunden finns där, liksom om raden av FN-operationer för att avvärja Tshombes gäng. Men lika förvirrande som utvecklingen den gången tedde sig för dem av oss som försökte begripa den, lika förvirrande blir tyvärr denna bok.

TITEL:

Kissinger Volume I, 1923–1968. The idealist

FÖRFATTARE:

Niall Ferguson

FÖRLAG:

Penguin Press, New York 2015

I nittioårsåldern skriver Henry Kissinger alltjämt tunga böcker ur sitt örnperspektiv. I sin fulla krafts dagar imponerade och skrämde han som USA:s store utrikespolitiker. Många stöttes av hans hårdföra framtoning, hans självironi togs som arrogans, han har rent av kallats för krigsförbrytare med tanke på dem som fallits offer för supermaktens framfart.

Det här är en tusen sidors volym om "lärlingsåren" fram till dess Kissinger 1969 oövnat blir den nytillträdde presidenten Nixons utrikespolitiska rådgivare. Hans väg har gått genom trettioalets Tyskland över New York, som judiskt ortodox tonåring, och åter Tyskland, som soldat och ockupant, över till Harvard med viss tröghet i den akademiska karriären före utblomningen, sen in till hjärtat av den supermakt vars trygghet blev hans livsuppgift.

Den konservative Ferguson som pläderar för att USA skulle leva sig in i sin imperieroll har betydande förmåga att nalkas sin huvudperson. Originellt börjar han med mer eller mindre motiverad kritik mot Kissinger – som dock avfärdas. Den porträtterade sägs vara en idealist. Först i volym två får vi se den stora rollen, när Kissinger skulle säkra supermaktens ställning mot nederlag och förödmjukelse, kosta vad det kosta ville av USA:s och Vietnams folk.

TITEL:

Magna Carta

FÖRFATTARE:

David Carpenter

FÖRLAG:

Penguin Classics 2015

Ungern, Polen och sen Turkiet. I en tid när demokratin och det fria ordet sitter mer löst finns det goda skäl att minnas vad som en gång startade med Magna Carta. David Carpenters bok var endast en av många som

kom ut till åttahundraårsjubileet förra året. Man får reda på väldigt mycket om denna den engelska högadelns frihetsförklaring, dess tillkomst och betydelse. Den utförliga texten återges parallellt med latin och engelska i en berättelse som också omfattar livet för de besuttna, bönder och kvinnor i medeltidens samhälle.

Det rådda inget försoningsklimat på ängen Runnymede, när den avskydde kungen, ”Johan utan land”, gick med på motpartens krav. Av säkerhetsskäl återvände han varje kväll till sitt palats i Windsor. Han hade ingen tanke på att hålla de löften han pressades till den 15 juni 1215. Snart började åter det inbördeskrig som året därpå medförde hans död i dysenteri.

Det märkvärdiga är därför hur dokumentet överlevde. På dess grund står vår tids viktigaste värderingar med den bärande tanken: ingen får sätta sig över lagen.

TITEL:

God and Sea Power. The Influence of Religion on Alfred Thayer Mahan

FÖRFATTARE:

Suzanne Geissler

FÖRLAG:

Naval Institute Press, Annapolis, Maryland 2015

”Sjömaktens filosof”, det är bara ett lovordande omdöme om Alfred Thayer Mahan. När han femtio år gammal skrev sin första bok om segelflottornas epok, *The Influence of Sea Power, 1660–1783*, var deras tid över. Marinerna hade fått ångdrift och pansarskrov. Ändå fick boken ett fenomenalt genomslag, författaren blev ett världsnamn. Hans besök i Storbritanniens som endast fartygschef blev en triumffärd, Wilhelm II fick nya impulser till sin slagskeppsdröm.

På strategins område har Mahan jämförts med Clausewitz och Douhet. Hans förstlings-

verk ställs som en 1800-talets amerikanska produkt i nivå med Harriet Beecher Stowe’s *Uncle Toms’ Cabin*. Arbetet analyseras och diskuteras som få böcker än i våra dagar. Mahan fortsatte att skriva en rad arbeten på sitt tema om det nödvändiga för en stormakt att militärt och ekonomiskt kontrollera haven. Vid sidan av Theodor Roosevelt räknas han till inspiratörerna till och förverkligarna av USA:s inträde på scenen som en världsmakt.

Märkligt nog har det funnits endast tre biografier om denne imperialismens symbolgestalt, några kritiska. Den nya levnadsteckningen, första gången med tonvikt på Mahans starkt religiösa övertygelse, har hälsats som ett standardverk. Man inser att Mahans gudstro spelade en större roll för hans makt- och sjömaktmilitära perspektiv än som tidigare har diskuterats.

TITEL:

The Ottoman Endgame. War, Revolution, and the Making of the Modern Middle East, 1908–1923

FÖRFATTARE:

Sean McMeekin

FÖRLAG:

Penguin Press, New York 2015

Det var där det började. Den som vill tränga in i den historiska bakgrunden till IS, Syrienkrisen, Mellersta Östern-problemen i stort och Erdogans maktspel får god vägledning i den här boken liksom i den tidigare anmälda *The Fall of the Ottomans* av Eugene Rogan (2015). Just nu är vi bortskämda med redogörelser för vad ett krossat imperium efterlämnat.

Kampen om Dardanellerna och Gallipoli är alltså nästan lika kända som första världskrigets skyttegravar. Men Gaza, Mesopotamien, Kaukasus som nästan lika avgörande slagfält? Och att kriget slutade

när de allierade slog ett stort hål på de tysk-österrikisk-bulgariska linjerna i Makedonien och Ludendorff pressad i Flandern inte längre kunde hålla två fronter samtidigt? Det är budskap från författaren som själv varit verksam i Istanbul.

Folkmordet på armenierna 1915 kunde idag varit en mindre inflammerad fråga om turkarna fått neutral hjälp i 1920 års utredning. Och kanske slutade första världskriget först när Lloyd George gav upp om grekerna, sedan Mustafa Kemal i augusti-september 1922 stoppat deras inträngande armé djupt inne i Anatolien (slaget om Sakarya). Turkiets gränser håller än idag – till skillnad från alla Mellanösterns resultat av brittisk-fransk solkig kolonialhistoria.

Böckerna är anmälda av Olof Santesson.